

JENICA CĂLINA

AUREL CĂLINA

JENICA CĂLINA

AUREL CĂLINA

AGROTURISM ȘI SERVICII AGROTURISTICE

EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2022

Referenți:**Prof. univ. dr. habil. Romulus IAGĂRU****Conf. Univ. dr. Marius MILUȚ**

Copyright © 2022 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**CĂLINA, JENICA****Agroturism și servicii agroturistice / Jenica Călina,**

Aurel Călina. - Craiova : Universitaria, 2022

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1822-0

I. Călina, Aurel

63

© 2022 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

INTRODUCERE

Interesul constant manifestat de către organizațiile de turism din țară și de peste hotare pentru identificarea unor formule noi de vacanță, care să reprezinte cât mai fidel posibil preferințele turiștilor, a determinat apariția unor forme alternative de turism - turism rural și agroturismul. Locurile noi necunoscute, aerul curat, ambianța umană diferită de cea proprie locului de proveniență, cadrul edilitar gospodăresc diferit, corespund turismului modern.

Orientarea turismului către zonele rurale a fost încurajată pe de o parte de politica dezvoltării regionale a Uniunii Europene coroborată cu politicile naționale ale statelor membre, iar pe de altă parte de efectele și implicațiile sociale pozitive ale acestuia. Analizele efectuate de Organizația Mondială a Turismului arată că turismul în mediul rural se dezvoltă într-un ritm mai rapid decât turismul clasic.

În Uniunea Europeană agroturismul (formă specifică a turismului rural) nu mai constituie un fenomen de dată recentă. Noutatea însă, se referă la expansiunea fenomenului în mediul rural. Dimensiunea acesteia este determinată pe de o parte de necesitatea relansării și dezvoltării domeniului rural, iar pe de altă parte de existența unei alternative la turismul de masă, clasic, care să îndeplinească toate solicitările și preferințele unor categorii cât mai variate de turiști.

Agroturismul utilizează drept spații de cazare și servire a mesei fermele sau pensiunile agroturistice, atât în România cât și în UE. Spre deosebire de România, în fiecare țară din Uniunea Europeană, agroturismul are o organizare proprie - asociații sau syndicate de inițiativă la nivel de localitate, departament, zonă, ce au drept scop promovarea și dezvoltarea acestei forme de turism.

După cum este bine cunoscut turismul rural și agroturismul impulsionează dezvoltarea economică a spațiului rural, deoarece creează valoare adăugată, fiind astfel susceptibil de a participa la realizarea obiectivului social de ameliorare a bunăstării fizice și psihice a populației. Datorită turismului, chiar și regiunile rurale sau industriale aflate în declin au reușit să găsească activitatea care are puterea de a recicla obiecte devalorizate și de a le da noi sensuri și utilizări.

Totuși s-a constatat că, unde dezvoltarea turismului a fost influențată de principiile fordiste ale dezvoltării bazate pe creștere (a fluxurilor, a infrastructurilor și a numărului de locuri de cazare), aceasta a avut efecte negative, producând degradarea mediului și a resurselor care favorizează

atracția turistică. Este cazul multor stațiuni care au promovat turismul de masă în locuri atractive, dar fragile din punct de vedere ecologic. Acestea trecând în prezent printr-o criză sistemică, de adaptare la noile practici turistice și la concepțiile moderne de dezvoltare, bazate pe dezvoltarea durabilă.

În viziunea dezvoltării durabile, turismul rural românesc necesită o abordare complexă, care să cuprindă atât activitatea turistică propriu-zisă (cazarea, pensiunea, derularea programelor turistice, prestarea altor servicii legate direct de activitatea turistică), cât și activitatea agricolă de obținere a produselor necesare consumului turistic și prelucrarea lor în gospodăriile-gazdă. Turismul rural și agroturismul sunt activități economice care, în ultimele două decenii, au cunoscut o dezvoltare amplă odată cu creșterea dorinței turiștilor de a evada din orașele aglomerate și poluate și de a-și petrece vacanțele în zonele rurale nemodificate din punct de vedere natural și antropic.

Este bine cunoscut faptul că activitățile din sfera turismului rural cu forma specifică de agroturism pot relansa economic satele, pot contribui la modernizarea infrastructurii, pot atrage diferiți investitori, dacă locuitorii zonelor rurale adoptă o atitudine favorabilă, care să fie receptată corect de turiștii ce preferă acest tip de turism, și dacă autoritățile locale se implică suficient de mult în dezvoltarea acestei activități economice profitabile. Se vor resimți influențe pozitive asupra mediului ambiant, agriculturii, transporturilor, construcțiilor, industriilor de prelucrare și alimentare, serviciilor din cele mai diverse domenii.

Începutul activității de agroturism și turism rural (deoarece activitatea de agroturism de la noi din România nu poate fi separată net de cea de turism rural, acestea apărând și evoluând simultan, în strânsă legătură și interdependență), s-a manifestat mai pregnant după depopularea masivă a zonelor rurale și mutarea populației la orașe, acestea devenit o categorie aparte de centre de locuit, iar populația lor tindea permanent să petreacă în spațiile rurale un sejur sau o vacanță de neuitat, în mijlocul atmosferei și peisajului rural mirific, alături rudele lor, unde aveau așa numita "casă de la țară".

Totuși se poate afirma cu certitudine că activitatea de agroturism și turismul rural nu s-a practicat decât rudimentar și în forme neorganizate, prin cazarea în casele locuitorilor de țară, a vizitatorilor ocazionali, până în cea de-a doua jumătate a secolului 20.

Din cercetările întreprinse și studiile existente s-a ajuns la concluzia că primele acțiuni turistice în mod organizat s-au realizat în România începând cu anii 1967, 1968, pentru grupe de turiști aflați pe litoralul Mării Negre și în Delta Dunării. Ulterior Centrul de Cercetări pentru Promovarea Turismului Internațional prin Ordinul Ministrului Turismului (OMT) nr. 297 din 1972, a identificat și selectat localități reprezentative pentru satul

românesc, pentru lansarea și promovarea acestora în turism, fiind introduse în turismul intern și internațional, 118 așezări rurale.

În anul 1973, prin Ordinul Ministrului Turismului nr.744 din 16 iulie se declară experimental “sate turistice” următoarele localități rurale: Lerești, Rucăr, Fundata, Șirnea, Sibiel, Rășinari, Tismana, Vaideeni, Hălmaciu, Bogdan-Vodă, Vatra Moldoviței, Murighiol și Sfântu Gheorghe. Prin același ordin a fost aprobat cadrul de organizare, funcționare, îndrumare și promovare în turism a acestor localități. Din păcate Decretul nr. 225 din 1974 a interzis cazarea turiștilor străini în locuințele particularilor, satele turistice devenind astfel, nefuncționabile. Totuși câteva dintre satele turistice amintite - Lerești, Rucăr, Sibiel, Murighiol și Crișan, au rămas incluse în programele culturale și folclorice pe care ONT Carpați-București le-a contractat cu anumite firme din străinătate, iar prin solicitarea Ministerului Turismului s-a permis, ca o excepție de la decret, cazarea grupurilor de turiști străini în aceste sate.

Analizând pe baze științifice activitatea de agroturism și turismul rural am constatat că a fost practică rudimentară până la începutul anului 1990, datorită interdicției de a găzdui cetățenii străini în casele proprietarilor particulari, din zonele rurale românești.

Adevăratul concept de agroturism și turism rural, cu cazare la pensiuni turistice și pensiuni agroturistice sau alte structuri de primire, a apărut și dezvoltat în mod susținut și organizat, după Decembrie 1989. Odată cu liberalizarea vieții social-economice au început să apară primele activități turistice rurale, în condițiile economiei de piață, în zonele Rucăr, Bran, Moeciu, extinzându-se rapid pe meleagurile Bârsei, Dornelor, Maramureșului, Munții Apuseni, împrejurimile Sibiului, Clujului. După anul 2006 și implicit odată cu intrarea României în UE, în anul 2007, sprijinul pentru această activitate a sporit considerabil datorită numeroaselor proiecte de construcții de pensiuni agroturistice, realizate pe fonduri europene nerambursabile, fenomen ce a condus la evoluția și dezvoltarea acestuia într-un ritm mai susținut, pe întreg teritoriul țării.

I. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND TURISMUL

1.1. Conceptele de bază ale turismului

Turismul se adresează populației de diferite vârste, profesii și condiții sociale, fiind o activitate specific umană. Pentru a practica turismul, populația trebuie să atingă anumiți parametri (standarde) sociale și economice. Turismul are puncte de tangență cu: geografia, geologia, istoria, biologia, economia, psihologia, etc.

Funcția economică a turismului se definește și realizează prin aportul statisticii, marketingului, managementului și alte discipline economice.

Trebuie menționat că, opțiunea turistică este o problemă de psihologie a fiecărui individ, acestei discipline revenindu-i un rol important în analiza fenomenului turistic.

Metodologic, în evaluarea fenomenului turistic se utilizează:

- **observarea**, obținerea informațiilor – ca metodă de bază, punându-se astfel în evidență aspecte precum: mediul turistic, resursele turistice, infrastructura turistică, circulația turistică, etc.;
- **descrierea, prezentarea faptelor** – ca mijloc de redare, de prezentare a tuturor elementelor observate;
- **analiza, investigarea** – care presupune implicarea unui set de instrumente, tehnici și metode de evidențiere și explicare a legăturilor care se stabilesc între elementele fenomenului turistic;
- **diagnoza** – prin intermediul căreia sunt prezentate oportunitățile și amenințările aferente diferitelor activități turistice sugerând, totodată, posibilitățile de reabilitare (în situațiile de criză) sau îmbunătățire a performanțelor (în cazul activităților sănătoase).

Turismul este un act care implică o călătorie temporară și care presupune efectuarea unor cheltuieli. El este definit ca fiind un fenomen socio-economic în continuă expansiune, generat de nevoia umană de cunoaștere, recreere și recuperare fizico-psihică în condițiile unei civilizații solicitante, dar cu posibilități materiale superioare pentru majoritatea populației.

Scopul turismului este obținerea unor satisfacții. Serviciile sunt oferite prin activități productive care au fost considerate necesare în urma unei investigații prealabile.

Deoarece, este o activitate spațio-temporală, trebuie în primul rând să definim zona turistică care poate fi:

- **zonă turistică emitentă care emite flux de turiști;**

- **zonă turistică receptoare** care atrage flux turistic datorită caracteristicilor sale particulare: natură, istorie, monumente, condiții balneo-climaterice, etc.

Ansamblul călătoriilor între diferite zone produce o activitate economică bazată pe o structură de piață. Această activitate economică generează, pe de o parte, o ofertă a receptorului (atracții turistice și infrastructură), iar pe de altă parte, generează o cerere de servicii (cazare, transport, informații, etc.).

Turistul este orice persoană care călătorește într-o regiune, alta decât cea în care își are reședința, pentru o perioadă de timp de cel puțin o noapte dar nu mai mult de un an, și al cărei scop este altul decât desfășurarea unei activități remunerate în regiunea respectivă.

Excursionistul sau călătorul este vizitatorul care rămâne în regiune cel puțin 24 de ore.

Fluxul turistic presupune o deplasare a turiștilor dintr-un loc (emițător) în altul (receptor), creând relații de marketing între aceste două zone.

1.2. Tipuri generale de turism

Relația dintre tipurile de turism și spațiul geografic este cât se poate de flexibilă: pe același teritoriu se pot practica mai multe tipuri de turism, selectivitatea aparținând resurselor atractive existente în perimetrul dat. Deoarece, orice structurare a domeniului turistic trebuie să se bazeze pe elementele declanșatoare ale fenomenului respectiv, pe nevoia umană de recreere, refacere și culturalizare, în corelație cu durata timpului liber, se pun în evidență următoarele forme majore de turism:

- turism de recreere;
- turism curativ sau de îngrijire a sănătății;
- turism cultural;
- turism complex.

Turismul de recreere

Principalele caracteristici ale acestui tip de turism sunt:

1. antrenează cel mai mare număr de persoane;
2. ponderea decisivă a participanților se recrutează din rândul populației urbane;
3. este practicat de toate grupele de vârstă, cu predilecție de tineret și grupa matură;
4. în zonele temperate prezintă sezonabilitate evidentă: vara și iarna constituind vârfurile cererii turistice – generând astfel supraîncărcări la nivelul infrastructurii în aceste perioade;

5. distanța de deplasare este foarte variabilă și dependentă de veniturile și timpul liber al persoanelor care practică turismul;
6. durata este și ea variabilă, predominând turismul de durată scurtă și medie;
7. eficiența economică este dintre cele mai ridicate.

Turismul de recreere valorifică, în primul rând, însușirile fondului turistic aparținând cadrului natural. El reconstruiește o punte între om și natură oferindu-i acestuia posibilitatea ca, într-un cadru nou, să se elibereze de presiunea vieții de zi cu zi. Din această cauză schimbarea locului reprezintă o condiție *sine qua non* a recreerii și agrementului.

Turismul în spațiul rural aparține în mod special acestui tip de turism. Spațiul rural prezintă posibilități de practicare a două tipuri de turism de recreere: turismul practicat în vacanțe și turismul periodic. Dacă primul se înscrie în istorie de mult timp, cel de-al doilea a rezultat din evoluția recentă a modului de ocupare a timpului liber. Progresele obținute de transport și ridicarea nivelului de trai au favorizat plecările pentru două sau trei zile la sfârșitul fiecărei săptămâni. Fenomenul s-a dezvoltat în timp și a dus la dezvoltarea așa-numitului turism „proximate”. *Spațiul rural este deja un receptor important în materie, potențialul său rămânând în continuare cu multe posibilități de exploatare.*

Turismul curativ sau de îngrijire a sănătății

Practicarea *turismului curativ* în spațiul rural se realizează cu succes deoarece, în prezent medicina optează pentru terapia naturală sau ușoară. După perioada de glorie a produselor chimice astăzi asistăm la refacerea cu ajutorul mijloacelor naturale: plante medicinale, acupunctură, hidroterapie, activități fizice, muzică.

În acest sens, *spațiul rural oferă un teritoriu privilegiat pentru practicarea acestui tip de turism legat de sănătate.* Pentru persoanele în vârstă, acest gen de turism prezintă și avantajul de a elimina singurătatea. Izolarea la care sunt supuși s-ar putea evita prin practicarea acestui gen de turism pe o perioadă mai lungă de timp în spațiul rural. S-ar îmbina astfel foarte bine cele trei aspecte: sănătate, acțiune socială și turism. *S-ar putea ca pe parcursul timpului, turismul curativ în mediul rural să cunoască o ascensiune foarte mare (cu implicarea caselor de ajutor social, caselor de pensii, instituțiilor mutuale, etc.)*

Turismul curativ poate fi considerat ca fiind cel mai vechi tip de practicare a activităților turistice. Necesitățile legate de refacere și tratament au condus oamenii antichității să caute efectele benefice asupra sănătății ale apelor termale și minerale, ale nămolurilor și curei heliomarine. Turismul curativ se adresează unei categorii aparte de persoane, majoritatea aparținând grupei de vârstă înaintată.

Turismul cultural

Este numit și *turism de vizitare* deoarece, practicarea sa presupune invariabil „vizitarea” unui obiectiv sau a unui grup de obiective.

Scopul acestui tip de turism este foarte complex:

1. instruirea prin îmbogățirea cunoașterii;
2. recreerea pe plan spiritual prin aflarea unor adevăruri;
3. cunoașterea unor fenomene noi.

În determinarea acestui tip de turism rămâne fundamentală nevoia de cunoaștere, recreerea fiind pe planul al doilea.

Eficiența economică a turismului cultural este cea mai redusă dintre toate tipurile. Fenomenul se explică prin caracterul său de tranzit și prin apelarea la infrastructura turistică numai în cazuri de excepție. Turismul cultural se orientează în special către obiective de origine antropică.

Turismul complex

Întrunește atributele rezultate din asocierea, de exemplu, a recreerii cu refacerea fizică și psihică de ordin curativ sau ale recreerii cu culturalizarea.

În practica turismului, nici unul dintre tipurile de turism descrise nu este pur, în fiecare dintre ele strecurându-se valențe ale celorlalte tipuri. Atunci când acestea se află într-un relativ echilibru apare caracterul mixt al activității turistice.

1.3. Factori generali de impact asupra turismului

Mărimea pieței turistice este determinată în funcție de interacțiunea unui ansamblu de factori demografici, economici, psihologici și sociali.

Factorii demografici, turismul este un proces pentru care omul ca individ sau colectivitate este o condiție de bază a genezei și dezvoltării. **Nevoia umană de destindere, recuperare fizico-psihică și cunoaștere reprezintă principala cauză a apariției turismului.**

Factorii economici își pun amprenta într-un mod decisiv asupra fenomenelor analizate. Turismul este o activitate pe care o practică în primul rând cei care și-au asigurat, cel puțin **mijloace minime de existență**. Aceasta presupune realizarea unui anumit nivel de trai dincolo de satisfacerea căruia individul poate economisi banii necesari celorlalte nevoi firești: odihna, refacerea și culturalizarea. Acești factori pot influența direct și indirect promovarea turismului.

Factorii psihologici au un rol din ce în ce mai important în promovarea activităților de recreere. Dacă elementele de ordin economic sunt indispensabile în asigurarea condițiilor materiale ale oricărei călătorii, cele psihologice determină nevoia sau necesitatea călătoriei.

Avem în vedere presiunea exercitată asupra psihicului uman de ansamblul de factori ai stresului cotidian, de îndepărtare treptată a omului de

natură, adică a mediului în care acesta a apărut. Din același punct de vedere trebuie amintită și nevoia biologică de refacere și menținere a sănătății sau cea de evadare din obișnuitul din fiecare zi.

În afara faptului că factorii psihologici generează nevoia de călătorie, ei își pun amprenta și în timpul desfășurării acesteia. Astfel, ei impun individului, într-o pondere importantă dar greu de estimat, tipul de turism și particularitățile acestuia.

Prin sensibilitatea deosebită la calitatea infrastructurii, la propaganda turistică, la tot ceea ce poate să-i ofere individului satisfacerea cât mai rapidă și deplină a nevoilor sale de recreere și refacere fizico-psihică, factorii sus menționați dirijează „din umbră” (**din interiorul fiecăruia**) parametrul viitoare activități. Decizia se sprijină pe luarea în considerare a tuturor aspectelor celorlalți factori implicați în actul turistic.

Factorii sociali în cadrul cărora, pe loc de frunte se situează **timpul liber al populației**. Noțiunea de timp liber cu valoare generalizatoare apare abia odată cu trecerea la economia industrializată la terțIALIZARE.

În funcție de durata și perioada desfășurării sale, timpul liber poate apărea în cadrul fiecărei zile, la sfârșitul săptămânii, sărbători și în perioada afectată concediului și vacanțelor.

Pentru vârstnici, timpul liber are o altă semnificație, durata sa având valori mult mai mari. Durata intervalelor de timp liber diferă foarte mult de la o țară la alta, în funcție de gradul de dezvoltare economică, dar și de la o grupă socială la alta, respectiv de la o categorie la alta.

1.4. Tipuri de turism rural

Tipologia *formelor de turism specifice mediului rural* este extrem de diversă în țările cu tradiție în domeniu (Franța, Elveția, Irlanda, Austria, Germania etc.).

Individualizarea ei se realizează prin orientarea deliberată a pieței spre anumite oferte turistice și segmentarea clientelei în acord cu aceasta. Astfel, pot fi avute în vedere forme de turism, precum: turismul de agrement, cultural, școlar, sportiv, de reuniuni și conferințe, ecologic, de promenadă, fluvial, de sănătate, religios, agroturismul etc. În realitate aceste forme apar frecvent în manieră difuză cu tendințe de întrepătrundere.

Turismul cultural implică cele mai diverse categorii sociale și de vârstă și constă în vizitarea siturilor rurale a căror distincție se datorează existenței monumentelor istorice, caselor memoriale, muzeelor etc. sau participarea la desfășurarea unor sărbători sau datini tradiționale (pelerinaje religioase, practici legate de calendarul agricol sau evenimente sociale din viața comunității - hramuri, nedei, nunți, etc.).

O pondere mai mare a acestui tip de turism se remarcă la categoriile tinere, în special elevi și studenți, sub forma turismului școlar de învățare sau de descoperire.

Din păcate, deși este cea mai frecventă formă de turism rural, infrastructura turistică precară a habitatului rural și absența unor oferte turistice adecvate fac ca acest tip de turism să fie aproape exclusiv de pasaj, impactul economic asupra deținătorilor patrimoniului turistic fiind, practic, insignifiant.

Turismul de agrement se practică sub formă neorganizată și constă în petrecerea parțială sau integrală a concediului individual sau cu familia, într-un spațiu de cazare (casă, cameră mobilată) existent în mediul rural, obținut prin diverse modalități: moștenire familială, închiriere pe durate de timp variabile, cazare la prieteni sau rude etc. În linii generale, îmbină caracteristicile turismului pentru natură cu cele ale turismului de sănătate. Turistul este tentat să observe natura, să o cunoască și chiar să se integreze în ea prin diferite activități: observarea păsărilor, identificarea speciilor de plante, culesul plantelor medicinale, a fructelor de pădure, ciupercilor, plimbări, etc. El poate beneficia de căldura și atenția acordată de către comunitatea locală cu sprijinul căreia obține facilitățile necesare adoptării (chiar și temporare) unei alimentații naturale, neindustrializate (lapte, brânzeturi, băuturi tradiționale, produse agricole, preparate tradiționale, etc.), aplicării unor terapii sau remedii homeopatice tradiționale, înțelegerii tradițiilor și mentalităților specifice locului respectiv ș.a.

Turismul curativ - dezvoltarea sa este favorizată de existența unor condiții climatice favorabile (absența poluării, predominarea calmului atmosferic, aeroionizarea negativă), prezența izvoarelor de ape minerale cu proprietăți terapeutice, a apelor termale, a salinelor ș.a., asociate eventual cu posibilitățile de aplicare a remediilor consacrate în "medicina" populară (fitoterapie, apiterapie, hidroterapie, etc.).

Existența disponibilităților de acest fel pot conduce la elaborarea unor oferte turistice care pot rivaliza cu cele din stațiunile balneare și climaterice consacrate.

Turismul sportiv - mediul rural poate constitui un spațiu important pentru susținerea activităților sportive de proximitate: cicloturism, pescuit sportiv, alpinism, sporturi nautice, speleoturism, sporturi de iarnă, orientare turistică.

În anumite situații, *turismul sportiv* capătă accente de *turism de aventură* atunci când obiectivul îl constituie practicarea unor activități, desemnate în limbajul de specialitate prin sintagma "sport extrem" (precum escaladele alpine, schiul acrobatic, zbor fără motor, etc.).